

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Педагогічний факультет**

Кафедра філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри філології
_____Інна Нагрибельна.
“27” січня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОПП – 2.2.10 Етнолінгвістика

Спеціальність	013 Початкова освіта
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Форма навчання	денна

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з етнолінгвістики розроблена для студентів за спеціальністю 013 «Початкова освіта» денної форми навчання

Розробник: старший викладач кафедри філології Віра Перепьолка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри
Протокол від 27_січня__2020_ року № _6__

Завідувач кафедри

Інна Нагрибельна

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	<u>Галузь знань</u> <u>01. Освіта</u> Спеціальність 013 Початкова освіта	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		3-й	
Загальна кількість годин - 45		Семестр	
	Рівень вищої освіти: бакалавр	6-й	
		Лекції	
		12 год.	
		Практичні, семінарські	
		10 год.	
		Лабораторні	
		0 год.	
	Самостійна робота		
	23 год.		
	Вид контролю:		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання –
6 сем. – 0,95

Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом курсу є мовні одиниці в етнолінгвістичному контексті.

Міждисциплінарні зв'язки

Курс «Етнолінгвістика» має тісний зв'язок з дисциплінами, що входять в навчальний план спеціальності «Початкова освіта». Це «Сучасна українська мова з практикумом», «Українознавство», «Соціолінгвістика», «Ономастика», «Основи культури і техніки мовлення».

Мета курсу - дати студентам знання про мову у її відношенні і взаємодії з культурою, етнокультурними і етнопсихологічними факторами, що впливають на функціонування і розвиток мови. Показати історію духовного розвитку нашого народу та його мови, формування загальнонародної та літературної мови, роль усної народної творчості в розвитку культури і мови українського народу.

Завдання курсу:

Теоретичні:

- сформуванню у студентів наукове розуміння сутності мови як суспільного явища;
- ознайомити із системою етнолінгвістичних понять і термінів, таких, як «концепт», «ідіостилістика», «одиниці-символи» і т. ін.;
- висвітлити питання про періодизацію історії етнолінгвістики.

Практичні:

- допомогти студентам оволодіти навичками методологічного аналізу мовних явищ.
- виробити вміння самостійно шляхом опису, аналізу й зіставлення конкретних мовних фактів аналізувати мовний матеріал;
- навчити студентів аналізувати мовні особливості давньоруських та козацьких літописів, текстів українського фольклору, а також творів українських класиків – Т.Шевченка та П.Котляревського;
- дослідити етнолінгвістичні пошуки українських етнолінгвістів;

- виявити зв'язки української мови з іншими слов'янськими мовами на різних історичних етапах розвитку.

У процесі навчання у майбутнього вчителя формуються **такі компетентності:**

Загальні компетентності - здатність виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію;

- здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність. Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку у проблемних і кризових ситуаціях;

- здатність оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння;

- здатність працювати в команді, ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді.

Фахові компетентності спеціальності:

дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової та дошкільної освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, вихователя;

предметна – здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, опираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик;

культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною мовою.

Власне мовні компетентності

- знання базових мовознавчих понять, основних відомостей з різних розділів мовознавства, які є складовою етнолінгвістики;
- розуміння зображувально - виражальних можливостей української мови;
- базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння;

Мовленнєві компетентності

- здатність до мовленнєвої творчості;
- здатність до мовленнєво-мислительної діяльності;
- уміння аудіювання, читання, говоріння, письма;
- здатність до контролю та самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Комунікативні компетентності

- уміння розмежовувати різні підсистеми української мови;
- здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні та невербальні засоби для оформлення думок у різних сферах спілкування;
- уміння встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником, змінювати стратегію, мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації.

Програмні результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- вільно володіти етнолінгвістичною термінологією;
- аналізувати мовні особливості літописів Київської Русі, різних жанрів українського фольклору та козацьких літописів;

- аналізувати національно-забарвлене слово фольклору, І.П. Котляревського та ідеостилістику Шевченка Т.Г.;
- робити лексикографічний опис етнолінгвістичних одиниць-символів.
- характеризувати етнолінгвістичні підходи до вивчення елементів лексики, фразеології, словотвору, граматики у текстах Біблії, літописів, творів усної народної творчості, художньої літератури.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 3. Етнолінгвістична культура українського слова

Етнолінгвістика як міждисциплінарна наука. Аспекти лінгвістичних досліджень. Зв'язок етнолінгвістики з іншими науками: філософія мови і культури В. Гумбольдта. Гіпотеза лінгвістичної відносності Є. Сепіро, Б.Уорфа. Етнолінгвістичні пошуки українських етнолінгвістів: праці А. Кримського з українського мовознавства; І. Франка – мовознавця; мовознавчі погляди А. Максимовича; наукова спадщина М. Драгоманова; мовознавча спадщина І. Огієнка, Ю. Шевельова; наукова спадщина Л. Булаховського; життєвий подвиг Б. Грінченка. Давньоруське мовознавство. Мова Київської Русі. Національно-мовна картина світу. Український фольклор – джерело національної мови. Мова козацьких літописів. Мова кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць: лексематичний аспект; лексико-семантичний аспект, лексико-граматичний аспект. Мова як продукт етноспільноти і як засіб самовираження мовця. Національно-забарвлене слово І.П. Котляревського.

Ідіостилістика Т.Г. Шевченка: мовні засоби і стилістичні фігури. Історизми, архаїзми та бібліїзми у творах Т.Г. Шевченка. Повтор, градація. Антоніми, евфемізми, гіпербола. Тавталогія. Ампліфікація, асиндетон, полісиндетон. Синтаксис творів Т.Г. Шевченка.

Етнолінгвістична інтерпретація символів. Характеристика символів довкілля: рослинні слова-символи; орнітологічні слова символи; символи анімалістичних назв; символи предметних назв. Словесні символи у тексті. Аналіз текстів. Етнолінгвістична інтерпретація концепту. Абстрактно-емоційні концепти, аналіз їх. Духовно-культурні концепти в аспекті етнолінгвістики. Інтерпретація концепту. Лексико-графічний опис етнолінгвістичних одиниць.

Структура навчальної дисципліни «Етнолінгвістика»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Етнолінгвістична культура українського слова.												
Тема 1. Статус етнолінгвістики серед інших історико-лінгвістичних дисциплін. Народна мова як джерело літературної мови. Мова літописів Київської Русі.	6	2	2	0	0	2	-	-	-	-	-	-
Тема 2. З історії етнолінгвістики. Видатні етнолінгвісти України.	2	0	0	0	0	2						
Тема 3. Мова українського фольклору, козацьких літописів.	6	2	2	0	0	2	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Народна фразеологія як предмет етнолінгвістики.	2	0	0	0	0	2						
Тема 5. Національно-зabarвлене слово І.П.Котляревського	8	2	2	0	0	4	-	-	-	-	-	-

Тема 6,7.Ідеостилістика творів Т.Г.Шевченка: мовні засоби, стилістичні фігури	10	4	2	0	0	4	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Етнолінгвістичні студії О.Потебні.	7	2	2	0	0	3						
Тема 9. Лексикографічни й опис етнолінгвістичних одиниць.	4	0	0	0	0	4						
Разом за змістовим модулем 1	45	12	10	0	0	23	-	-	-	-	-	-

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №3

Етнолінгвістика як міждисциплінарна наука. Народна мова як джерело національної і літературної мови.

Лекційний модуль

1. Статус етнолінгвістики серед інших історико-лінгвістичних дисциплін. Народна мова як джерело літературної мови. Мова літописів Київської Русі.
2. Український фольклор – джерело народної мови. Мова козацьких літописів.
3. Національно-забарвлене слово І.П. Котляревського.
- 4,5. Ідіостилістика творів Т.Г. Шевченка: мовні засоби, стилістичні фігури.
6. Етнолінгвістичні студії О. Потебні. Мовні одиниці-етносимволи.

Практичний модуль

1. Міждисциплінарний контекст етнолінгвістики. Народна мова як джерело літературної мови. Мова літописів Київської Русі.
2. Мова українського фольклору та козацьких літописів.
3. Національно-забарвлене слово І.П. Котляревського
4. Мовні засоби та стилістичні фігури творів Т.Г. Шевченка.
5. Мовні одиниці-етносимволи. Характеристика їх.

Самостійна робота

1. Історія етнолінгвістики. Видатні українські етнолінгвісти.
2. Народна фразеологія як предмет етнолінгвістики.
3. Лексикографічний опис етномовних одиниць.

Підсумкова тека

Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця учителя початкових класів з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, упровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, метод проблемного викладу матеріалу), робота з художнім текстом, метод бесіди, комп'ютерна підтримка навчального процесу.

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається фронтальному опитуванню, написанню рефератів, виконанню індивідуальних завдань з аналізу художніх текстів.

Критерії оцінювання роботи студентів на практичних заняттях

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	Високий (90 – 100б.)	Відповідь або виконання завдання характеризується правильністю та повнотою без допомоги викладача. Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Студент має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів.
В	Високий (82 – 89б.)	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача. Викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів із власних спостережень, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь або виконання завдання характеризується повнотою з незначними огріхами без надання допомоги з боку викладача.
С	Достатній (74 – 81б.)	Відповідь або виконання завдання характеризується недостатньою повнотою, але правильністю без надання допомоги викладача. Студент володіє обсягом знань та умінь, які є необхідними для розкриття теми, користується термінологією, однак, під час розкриття теоретичних основ історії педагогіки, студент може припускатися окремих неточностей, які виправляє після надання консультативної допомоги викладача. Під час

		висвітлення питань щодо сучасних досягнень педагогічної науки та практики з деякими огріхами може обґрунтувати відповідь, здатен до практичного застосування знань з використанням консультативної допомоги викладача.
D	Середній (64 – 73б.)	Відповідь або виконання завдання характеризується неповнотою і проводяться за допомогою консультації викладача. Значну частину матеріалу студент наводить на репродуктивному рівні, зазнає труднощів під час надання визначень ключовим поняттям теми, недосконало володіє сучасними досягненнями педагогічної науки. Під час відповіді спостерігається порушення логічності та точності. Для розкриття теоретичних питань, виконання завдань та демонстрації практичних умінь необхідна консультативна допомога з боку викладача.
E	Початковий (60 – 63 б.)	Відповідь або виконання завдання характеризується фрагментарністю і є можливими тільки за умови надання допомоги викладача. Студент частково володіє матеріалом з теми, не користується ключовими термінами. Викладення матеріалу відбувається на репродуктивному рівні зі значною кількістю огріхів та неточностей. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів, тільки під керівництвом викладача.
FX	Низький (35 – 59б.)	Відповідь або виконання завдання характеризується неправильністю та фрагментарністю, відбуваються під керівництвом викладача. Теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою курсу, засвоєно частково, необхідні практичні уміння не сформовано.
X	Низький (1 –34б.)	Завдання виконано невчасно і є дублюванням відомих джерел інформації. Оформлення не відповідає вимогам, що висуваються до даного виду робіт. Студент не орієнтується у змісті представленого матеріалу.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	Високий (90 – 100б.)	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент системно володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією, у тому числі і за допомогою НІТ, має власну думку щодо викладеного матеріалу, здатен її аргументувати, робить висновки до виконання завдання підходить творчо.
В	Високий (82 – 89б.)	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією.
С	Достатній (74 – 81б.)	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент може доповісти основні положення проведеної роботи без глибинного аналізу, узагальнення матеріалу та підведення підсумків.
D	Середній (64 – 73б.)	Завдання виконано вчасно, його зміст поверхнево або фрагментарно розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент не проводить аналізу джерел, з яких було отримано інформацію, не здатен узагальнити та систематизувати матеріал, зазнає труднощів під час презентації проведеного дослідження перед аудиторією.
Е	Початковий (60 – 63 б.)	Завдання виконано вчасно, його зміст є дублюванням відомих джерел інформації. Відсутня будь-яка аналітична обробка представленої інформації.

		Студент на репродуктивному рівні з помилками відтворює матеріал, не може презентувати його перед аудиторією.
FX	Низький (35 – 59б.)	Завдання виконано невчасно і є дублюванням відомих джерел інформації. Оформлення не відповідає вимогам, що висуваються до даного виду робіт. Студент не орієнтується у змісті представленого матеріалу.
X	Низький (1 –34б.)	Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.

За шкалою ECST	За державною (національною) шкалою	Характеристики критеріїв оцінювання знань
	Зараховано	Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Навчальна діяльність позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.
FX	Незараховано з можливістю повторного складання заліку	Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.

X	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.
---	---	---

Рекомендована література до курсу «Етнолінгвістика»

Основна література

1. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство. - 2001.- №5.- С.48-63.
2. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.В.Жайворонок - К.: Довіра, 2007.-262с.
3. Збірник козацьких літописів. Густинський, Величко, Грабянки, упоряд. В. Кречотень, В. Олевчук, Р. Іванченко. – К.: Дніпро, 2006. – 976 с.
4. Золоте слово. Хрестоматія літератури України – Русі епохи середньовіччя IX-XV століття/ Упоряд. В.Яременко, О. Сліпущко. – К.: АКОН ГТ, 2002;
5. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. / В.І.Кононенко – К.: 2002.
6. Кононенко В. І. Символи української мови. / В.І.Кононенко – Івано-Франківськ, 1996.
7. Руснак І.Є. Український фольклор: навч. посіб. / І.Є. Руснак. К.: ВЦ «Академія», 2010. – 304 с.

Додаткова література

1. Войтович В. Українська міфологія. – К.: Дніпро, 2002.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу. – К.: Довіра, 1991. – Т. 1 – 2.
3. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47.
4. Грабович Г. Шевченко як міфотворець. Семантика символів у творчості поета. – К.: Довіра, 1991.
5. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.- С.369-430.
7. Котляревський І.П. Енеїда. – К.: Рад. шк., 1989. – 283 с.
8. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник. – 4-те вид., - К.: Знання – Прес, 2006. – 591 с.
9. Лесин В.М., Пулинець О.С. Словник літературознавчих термінів. – К.: Рад.школа, 1971. – 485 с.

10. Літопис Руський/ Упоряд. Мишанич О.В. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.
11. Мова і духовність нації / За ред. Т. І. Панько. – К.: Зодіак, 1992.
12. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К.:, 1992.
13. Огієнко І. Історія української літературної мови.- К.: Дніпро, 1995.
14. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов.- К.: Зодіак, 2001.
15. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова.- К.: Зодіак, 1993.
16. Пінчук О.Ф. Нариси з етно - та соціолінгвістики/ О.Ф.Пінчук, П.І.Червяк, - К.: Просвіта, 2005. – 152с.
17. Русанівський В. Давньоруська мова: міф чи реальність?// Історія української літературної мови. Хрестоматія.-К.: Либідь, 1996.
18. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.- №65.- С.3-13.
19. Шевченко Т.Г. Кобзар. – К.: Варта, 1993. – 640 с.

Матеріал до УМК д

Теоретичні питання до підсумкової контрольної роботи

1. Статус етнолінгвістики серед інших історико-лінгвістичних дисциплін.
2. Національна специфіка мовної картини світу.
3. Філософія мови і культури В. фон Гумбольдта.
4. Етнолінгвістика в Україні.
5. Праці етнографів П. Чубинського, В. Гнатюка, С. Плачинди, О. Воропая.
6. «Словник символів України»(за ред. В.П. Коцури, О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка).
7. Мова Київської Русі.
8. Український фольклор – джерело народної мови.
9. Мова козацьких літописів.
10. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць.
11. Внутрішня форма слова в етнолінгвістичному аналізі.
12. Взаємодія мови і культури.
13. Образність як культурологічна дисципліна.
14. Національно-забарвлене слово І. П. Котляревського.
15. Ідіостилістика Т. Г. Шевченка.
16. Образ України в етнолінгвістичному аспекті.
17. Фразеологізми – віддзеркалення народної психології. Джерела ФО.
18. Архетип і національний символ.
19. Символи довкілля.
20. Концепт як художня категорія.
21. Абстрактно-емоційні концепти, аналіз їх.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з етнолінгвістики

Опрацьовуючи матеріал, що винесений на самостійне опрацювання (« З історії етнолінгвістики», «Народна фразеологія як предмет етнолінгвістики», «Лексикографічний опис етномовних одиниць»), необхідно перш за все засвоїти теоретичний матеріал, узагальнити , систематизувати його. Дослідити етнолінгвістичні пошуки українських етнолінгвістів—А. Кримського, І.Франко, І. Огієнко, В. Русанівського, Олекси Горбача, Масенко Л. та інших.

Характеризуючи народну фразеологію як віддзеркалення народної психології, необхідно повторити з курсу «Сучасна українська мова з практикумом» природу фразеологізмів, джерела їх. При аналізі концептів звернути увагу на філософські фразеологізовані формули.

Виконувати лексикографічний опис етнолінгвістичних одиниць необхідно за зразком, який поданий у навчальному посібнику - Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.- К.: Довіра, 2007.-262с.(С.182. 196).

Лекційний матеріал

Лекція №1

Тема: Статус етнолінгвістики серед інших історико-лінгвістичних дисциплін. Давньоруське мовознавство. Мова літописів Київської Русі.

План

1. Зв'язок етнолінгвістики з іншими науками:

- етнолінгвістика та філософія;
- етнолінгвістика та культурологія;
- етнолінгвістика та етнологія;
- етнолінгвістика та міфологія;
- етнолінгвістика та психологія;
- етнолінгвістика та поетика;
- етнолінгвістика та лексикологія;
- етнолінгвістика та ономастика;
- етнолінгвістика та фразеологія;
- етнолінгвістика та фольклористика;
- етнолінгвістика та діалектологія;
- етнолінгвістика та стилістика.

2. Давньоруське мовознавство. Мова Київської Русі.

Література

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосціолокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13

Лекція №2

Тема: Народна мова як джерело літературної мови

План

1. Національно-мовна картина світу.
2. Український фольклор – джерело національної мови.
3. Мова козацьких літописів.
4. Мова кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебноепособие. Спб.: С-Петербур. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13

Лекція №3

Тема: Національно-зabarвлене слово І.П. Котляревського

План

1. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць:
  - лексематичний аспект;
  - лексико- семантичний аспект;
  - лексико-граматичний аспект.
2. Мова як продукт етноспільноти і як засіб самовираження мовця.
3. Національно-зabarвлене слово І.П. Котляревського.

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебноепособие. Спб.: С-Петербур. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського

- характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
  8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
  9. Котляревський І.П. Енеїда. – К.: Рад. шк., 1989. – 283 с.
  10. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13

Лекція № 4,5

Тема: Ідіостилістика Т.Г. Шевченка: мовні засоби і стилістичні фігури.

План

1. Історизми, архаїзми та бібліїзми у творах Т.Г. Шевченка.
2. Тавтологія, повтор, градація.
3. Антоніми, евфемізми, гіпербола.
4. Тавтологія, повтор.
5. Ампліфікація, асиндетон, полісиндетон.
6. Синтаксис творів Т.Г. Шевченка.

Література

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. Для шкіл з поглибл. Вивч. Україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з етнолінгвістики

Опрацьовуючи матеріал, що винесений на самостійне опрацювання (« З історії етнолінгвістики», «Народна фразеологія як предмет етнолінгвістики», «Лексикографічний опис етномовних одиниць»), необхідно перш за все засвоїти теоретичний матеріал, узагальнити , систематизувати його. Дослідити етнолінгвістичні пошуки українських етнолінгвістів—А. Кримського, І.Франко, І. Огієнко, В. Русанівського, Олекси Горбача, Масенко Л. та інших.

Характеризуючи народну фразеологію як віддзеркалення народної психології, необхідно повторити з курсу «Сучасна українська мова з практикумом» природу фразеологізмів, джерела їх. При аналізі концептів звернути увагу на філософські фразеологізовані формули.

Виконувати лексикографічний опис етнолінгвістичних одиниць необхідно за зразком, який поданий у навчальному посібнику - Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.- К.: Довіра, 2007.-262с.(С.182. 196).

Теоретичні питання до підсумкової контрольної роботи

1. Статус етнолінгвістики серед інших історико-лінгвістичних дисциплін.
2. Національна специфіка мовної картини світу.
3. Філософія мови і культури В. фон Гумбольдта.
4. Етнолінгвістика в Україні.
5. Праці етнографів П. Чубинського, В. Гнатюка, С. Плачинди, О. Воропая.
6. «Словник символів України»(за ред. В.П. Коцури, О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка).
7. Мова Київської Русі.
8. Український фольклор – джерело народної мови.
9. Мова козацьких літописів.
10. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць.
11. Внутрішня форма слова в етнолінгвістичному аналізі.
12. Взаємодія мови і культури.
13. Образність як культурологічна дисципліна.
14. Національно-забарвлене слово І. П. Котляревського.
15. Ідіостилістика Т. Г. Шевченка.
16. Образ України в етнолінгвістичному аспекті.
17. Фразеологізми – віддзеркалення народної психології. Джерела ФО.
18. Архетип і національний символ.
19. Символи довкілля.
20. Концепт як художня категорія.
21. Абстрактно-емоційні концепти, аналіз їх.

Практичний модуль

Практичне заняття №1

Тема: Міждисциплінарний контекст етнолінгвістики. Народна мова як джерело літературної мови. Мова літописів Київської Русі.

План

- 1.Зв'язок етнолінгвістики з іншими галузями науки.
- 2.Давньоруське мовознавство, аналіз його.
- 3.Мова літописів Київської Русі.

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13

Запитання і завдання до заняття.

1. Чи правильне твердження, що світ людина сприймає через своє суб'єктивне ставлення до нього? Довести це.

- У чому проявляється зв'язок етнолінгвістики з культурологією?
- Дискурсивне вживання мови... Що це?
- Як ономастика пов'язана з етнолінгвістикою?
- Етнологія вивчає матеріальну і духовну сутність народу... У чому це проявляється?
- Чому міфологія тісно пов'язана з етнолінгвістикою?
- Яка наука вивчає менталітет етносу?
- Образна ідіоматична фразеологія... Що це?
- Як поетика пов'язується з етнолінгвістикою?

2. Визначте ключові питання тексту.

- Складові слова «етнолінгвістика». Перша частина (етно-) означає, що тільки той, хто може осягти своїм розумом і серцем красу, велич і могутність

Батьківщини, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім'ям своєї родини. Людина, яка не любить мови рідної матері, якій нічого не промовляє рідне слово, - це людина без роду і племені.

Батьківщина – це твоє рідне слово. Знай, бережи, збагачай велике духовне надбання свого народу – рідну українську мову. Це мова великого народу, великої культури. Українською мовою написані невмирущі твори Котляревського і Шевченка, Франка і Лесі Українки...» (В. Сухомлинський).

-«... Але що таке для нас батьківщина...? Де це місце і де воно було б, якби не було мови? Коли ми говоримо про споконвічність батьківщини, ми зараховуємо сюди передусім мову.. в рідній мові струменить близькість до свого, у ній – звичаї, традиції й знайомий світ.

... Звичайно, кожен, хто досконало володіє своєю рідною мовою, може вивчити інші мови й, зрештою, досягти певної межі досконало них. Проте вирішальний момент полягає ось у чому: хто живе у вигнанні, той не може сам повернутися до власного мовного світу власної волі. Коли прибулий у чужу країну почувається як гість у мовному середовищі цієї країни, він ще не втратив своєї батьківщини...

...у реальному вимірі батьківщина – це передусім мовна батьківщина. Рідна мова вміщує для кожного елемент зв'язку споконвічною батьківщиною.

...Життя – це заглиблення в мову. Кожен, хто прагне освоювати у чужий край і чужу культуру, повинен шукати можливостей заглибитись в іншу мову. У цьому полягає перелом, якого не уникнути і який повинен допомогти вилікуватись, якщо людина хоче вижити в нових умовах. Взагалі лікування – це не те, що ми звикли мати на увазі в нашому технократичному суспільстві, коли, наприклад, звертаються до лікаря.

3. Іван Огієнко зазначав, що етнографію, етноісторію чи етнокультурну прана роду можна вивчати не лише за допомогою предметів матеріальної культури, знайдених унаслідок археологічних розкопок, а й через слово.

(Огієнко Іван. Історія української мови. Т.1. Вступ до історії української мови. – Кам'янець-Подільський, 1919. – С. 17-19).

Прокоментуйте висловлювання педагога.

4. Охарактеризувати мовні особливості текстів літописів із збірника «Літопис Руський» / Упоряд. Мишанич О.В. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.

Примітка: текст вибирається індивідуально.

- 1.«Про письменна» Чорноризця Храбра (С. 161-165);
- 2, 3 Статут Великого князя Ярослава (С. 217-225);
- 4, 5 Пам'ять і похвала мнихаІакова (С. 252-260);
6. Післямова до Остромировогоєвангелія)С. 267-271);
- 7-11 Іларіон Київський (С. 274-294);
- 12, 13 Іван Ігумен Печерський (С, 338-346);
- 14-20 Нестор Літописець «Повість временах літ» (С. 460-488).

Практичне заняття №2

Тема: Мова українського фольклору та козацьких літописів.

План

1. Український фольклор – джерело національної мови.
2. Мова Біблії. Особливості її.
3. Мова козацьких літописів.
4. Перші граматики. Граматика О. Павловського.
5. Учені-філологи Києво-Могилянської академії.

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник. – 4-те вид., - К.: Знання – Прес, 2006. – 591 с.
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13
10. Золоте слово. Хрестоматія літератури України – Русі епохи середньовіччя IX-XV століття/ Упоряд. В.Яременко, О. Сліпушко. – К.: АКОН ГТ, 2002
11. Літопис Руський/ Упоряд. Мишанич О.В. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с. Український фольклор: Хрестоматія/ Упоряд. О.Ю.Бріцина, Г.В. Довжинок, Н.С. Шумаде. – К.: Освіта, 1997. – 752 с.
12. Український фольклор: Хрестоматія/ Упоряд. О.Ю.Бріцина, Г.В. Довжинок, Н.С. Шумаде. – К.: Освіта, 1997. – 752 с.

Практичне завдання:

1. Охарактеризувати мовні особливості двох текстів українського фольклору (на вибір).
Див. Український фольклор: Хрестоматія/ Упоряд. О.Ю.Бріцина, Г.В. Довжинок, Н.С. Шумаде. – К.: Освіта, 1997. – 752 с.
2. Виписати обрядові мовні формули (1обряд на вибір).
3. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-С. 295, завдання 23.
4. Виписати із словника 5 жіночих і 5 чоловічих імен, характерних для українців. Пояснити походження і значення імен.
5. Охарактеризувати мовні особливості козацьких літописів (за списком).

Див. Збірник козацьких літописів. Густинський, Величко, Грабянки, упоряд. В. Кречотень, В. Олевчук, Р. Іванченко. – К.: Дніпро, 2006. – 976 с.

Літопис Самійла Величка:

1. С. 272-273
2. С. 262-263
3. С. 259-260
- 4,5 С. 252-254
6. С. 248-249
7. С. 231-232
8. С. 230-231
9. С. 234-235
10. С. 235-236
11. С. 237-238
12. С. 242-243
13. С. 248-249
14. С. 249-250
15. С. 252-253
16. С. 255-256
17. С. 259-260
18. С. 262-263
19. С. 219-223
20. С. 223-224

Практичне заняття №3

Тема: Національно-забарвлене слово І.П. Котляревського.

План

1. Мова як продукт етноспільноти і як засіб самовираження мовця.
2. Словесні образи І. П. Котляревського у поемі «Енеїда».

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища

шк., 2008.-327с.

9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13
10. Котляревський І.П. Енеїда. – К.: Рад. шк., 1989. – 283 с.

Практичне завдання:

- 1.Виписати з поеми «Енеїда» словесні образи, що характеризують український народ і його побут.

Практичне заняття № 4

Тема: Мовні засоби і стилістичні фігури у творах Т.Г. Шевченка

План

1. Історизми, архаїзми та бібліїзми у творах Т.Г. Шевченка.
2. Тавталогія, повтор, градація.
3. Антоніми, евфемізми, гіпербола.
4. Тавталогія, повтор.
5. Ампліфікація, асиндетон, полісиндетон.
6. Синтаксис творів Т.Г. Шевченка.

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13
10. Шевченко Т.Г. Кобзар. – К.: Варта, 1993. – 640 с.

Практичне завдання:

- 1.Скласти словник термінів, указаних у темі. Пояснити їх.
- 2.Виписати з художніх творів Т.Г. Шевченка мовні засоби і стилістичні фігури.

Практичне заняття № 5

Тема: Словесні символи у національній культурі. Духовно-культурні концепти, їх види.

План

1. Етнолінгвістична інтерпретація символів.
2. Характеристика символів доквілля:
  - а) рослинні слова-символи;
  - б) орнітологічні слова-символи;
  - в) символи аніمالістичних назв;
  - г) символи предметних назв;
3. Словесні символи у тексті. Аналіз текстів.
4. Етнолінгвістична інтерпретація концепту.
5. Абстрактно-емоційні концепти, аналіз їх.
6. Духовно-культурні концепти в аспекті етнолінгвістики.
7. Інтерпретація концепту.
8. Абстрактно-емоційні концепти, види їх.

Література

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вицашк., 2008.-327с.

Практичне завдання:

1. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.- К.:Вицашк., 2008.- С.305. Завдання 61, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 74.
2. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.- К.:Вицашк., 2008.- С.305.Завдання 75, 77, 79, 81, 83

Модуль самостійної роботи

Тема №1: З історії етнолінгвістики. Видатні українські етнолінгвісти.

План

1. Філософія мови і культури В. Гумбольдта.
2. Гіпотеза лінгвістичної відносності Є. Сепіро, Б. Уорфа.
3. Етнолінгвістичні пошуки українських етнолінгвістів:
  - праці А. Кримського з українського мовознавства;
  - І. Франко – мовознавець;
  - мовознавчі погляди А. Максимовича;
  - наукова спадщина М. Драгоманова;
  - мовознавча спадщина І. Огієнка, Ю. Шевельова;
  - наукова спадщина Л. Булаховського;
  - життєвий подвиг Б. Грінченка;

Література:

1. В. Качкан. Українське народознавство в іменах. – К., 1994.
2. І. Ковалик, С. Самійленко. Загальне мовознавство. – К., 1985.
3. І. Огієнко. Історія української літературної мови. – К., 1995.
4. С. Бевзенко. Історія українського мовознавства. – К., 1991.

Практичне завдання:

1. Підготувати реферати до тем самостійної роботи (завдання – індивідуальне).
2. Підготуйте тези статті В. Жайворонка «Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень» (Мовознавство. – 2001.-№5). Визначте ключові позиції науковця щодо етнолінгвістичних досліджень.

Контроль:

1. Перевірка конспектів.
2. Здача індивідуальних завдань.

Тема №2 Народна фразеологія як предмет етнолінгвістики

План

1. Внутрішня форма стійких висловів.
2. Джерела фразеологізмів.
3. Фразеологізми – віддзеркалення народної психології.

Література:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику/ Учебное пособие. Спб.: С-Петербург. Ун-т. 1995.-91с.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры/ Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430
4. Жайворонко В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень// Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63

5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. Для студ. Вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»)// Дивослово.-2001.-№4.-С.18-20
7. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. Для шкіл з поглибл. Вивч. Україн. мови.-К.: «Богдана», 2001.-303с.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13

Практичне завдання:

1. Скласти тези до теоретичного матеріалу (див. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-С. 72-81).
  2. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-С. 288.
- Завдання 28, 29, 30, 32, 33.

Контроль:

1. Перевірка конспектів.
2. Здача індивідуальних завдань.

Тема № 3 Лексикографічний опис етномовних одиниць

План

1. Етнолінгводидактика. Етнолінгвістичні розвідки у словниках української мови:
  - «Словарь української мови» Б.Грінченка.
  - «Практичний словник синонімів української мови» С.Караванського.
  - «Словник символів культури України» (за ред. В.П. Коцури, О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка).
2. Праці етнографів П. Чубинського, В.Гнатюка, С.Плачинди, О.Воропая.

Література

1. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови.- К.: «Кобза», 1993.-472 с.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу.-Т.І-ІІ.-К., 1991.
3. Левченко Т. Словник етнокультурознавчої лексики// Укр. мова і літ. В шк.- 2000.-№6, 2001.-№1.
4. Бирик С. та ін. Словник епітетів української мови/За ред. Л.Пустовіт.-К.: Довіра, 1998.-431с.
5. Етимологічний словник української мови.-К.: Наук.думка, 1985. Т.2.- 570с.
6. Семотюк О. Сучасний словник іншомовних слів.-2-ге вид,- Х.: Веста: Ранок, 2008.-688с.
7. Караванський С. Секрети української мови.-К.:УКСП «Кобза», 1994.
8. Сучасний тлумачний словник української мови/ За ред. В. В. Дубічинського.-Х.: Школа, 2011.-1008 с.

Практичне завдання:

1. Зробити лексикографічний опис концептів (національно-забарвленої лексики) - перший ряд (по одному слову за списком);
2. Створити словникову статтю до ідеографічного словника – другий ряд (по одній парі слів – за списком).

Зразок див. у джерелі - Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. Для студ. Вищ. навч. закл.-К.: Довіра, 2007.-262с.- С.193- 197.

3. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.-К.: Вища шк., 2008.-С. 288.

Завдання 28, 29, 30, 32, 33.

1. Рушник1. Втіха-радість
2. Гарбуз2. Любов-пристрасть
3. Батько3. Неспокій-тривога
4. Мати4. Мука-тортури
5. Щедрування5. Сором-стид
6. Сватання6. Відраза-огида
7. Весілля 7. Захоплення-захват
8. Калина8. Презирство-зневага
9. Земля9. Гнів-лють
10. Дуб10. Подив-здивування
11. Кров11. Правда-кривда
12. Доля12. Земля-місяць

Контроль:

1. Перевірка конспектів.
2. Здача індивідуальних завдань.